

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS LYTIES PAGRINDU UAB „ALPANA“ DARBO SKELBIME TYRIMO

2018 m. spalio 30 d. Nr. (18)SN-191)SP-109
Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) 2018 m. spalio 15 d. buvo gautas pareiškėjo VšĮ „Žmogaus teisių balsas“ (toliau – Pareiškėjas) skundas dėl galimos diskriminacijos lyties pagrindu UAB „Alpana“ (toliau vadinama ir Bendrove) darbo skelbime.

Skunde rašoma: socialinio tinklo *Facebook* Bendrovės paskyroje „Alpana Unpacked“ 2018 m. spalio 11 d. buvo publikuojamas darbo skelbimas dėl *pardavėjos* pareigų. Pareiškėjas mano, kad taip pažeidžiamos Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 5 straipsnio 1 dalies nuostatos ir 8 straipsnio nuostatos, nes nėra sudaromos lygios galimybės vyrams ir moterims pretenduoti į laisvas darbo vietas (sprendime pareigos nurodomos tik moteriškos giminės daiktavardžiu, suponuojant, kad pardavėjo pareigose gali dirbti tik moterys).

Pareiškėjas pažymi, kad pardavėjos darbo skelbime yra apibūdinamos kaip „fėjos“, ir mano, kad tai galėtų būti traktuojama kaip moterį žeminantis apibūdinimas, iškeliant ne profesines savybes, o tam tikras išvaizdos arba vienai lyčiai būdingas savybes.

Lygių galimybių kontrolierė Agneta Skardžiuvienė (toliau – lygių galimybių kontrolierė)

n u s t a t ė:

2018 m. spalio 16 d. buvo susisiepta su Bendrove ir pranešta apie pradėtą tyrimą dėl galimai lyties pagrindu diskriminuojančio darbo skelbimo turinio. Bendrovės atstovai pažadėjo netrukus pataisyti darbo skelbimą. Sprendimo surašymo dieną (2018 m. spalio 19 d.), patikrinus socialinio tinklo *Facebook* paskyrą „Alpana Unpacked“, nustatyta, kad darbo skelbimas yra pakoreguotas, t. y., skelbimo tekste rašoma:

„ieškome pardavėjos/o mūsų krautuvėlei!“. Pareigų pavadinimas pataisytame skelbime pateikiamas su vyriškos ir moteriškos giminės daiktavardžių galūnėmis.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar Bendrovė, socialinio tinklo *Facebook* paskyroje „Alpana Unpacked“ viešai paskelbdama darbo skelbimą dėl ieškomos *pardavėjos*, nepažeidė Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 16 straipsnio nuostatų, pagal kurias skelbimuose priimti į darbą, valstybės tarnybą arba mokytis draudžiama nurodyti reikalavimus, suteikiančius pirmenybę vienai iš lyčių, išskyrus šio įstatymo 10 straipsnio 5 punkte nurodytą atvejį, reikalauti iš darbo ieškančių asmenų informacijos apie jų šeimines padėti, amžių (išskyrus šiame įstatyme numatytus atvejus), privatų gyvenimą ar šeimos planus.

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos, kurios tikslas – saugoti pagrindines žmogaus teises, atitinkančias Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos garantuojamas teises, III antraštinėje dalyje, skirtoje lygybei, įtvirtintas lygybės prieš įstatymą principas (20 straipsnis), taip pat įtvirtintas bet kokios diskriminacijos draudimas, ypačingai dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turčinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos. Specifiškai 23 straipsnyje nustatomas moterų ir vyrų lygybės principas, pabrėžiama, kad visose srityse turi būti užtikrinta moterų ir vyrų lygybė, įskaitant priėmimą į darbą, darbą ir atlyginimą. Pagal Chartijos turinį darytina išvada, kad Europos Sąjungos institucijoje lyčių lygybei yra skiriamas ypatingas dėmesys.

2004 m. gruodžio 13 d. Tarybos direktyva 2004/113/EB įgyvendinamas vienodo požiūrio į moteris ir vyrus principas dėl galimybės naudotis prekėmis bei paslaugomis ir prekių tiekimo bei paslaugų teikimo, siekiama sukurti sistemą kovai su diskriminacija dėl lyties ir užtikrinti lygias galimybes naudotis prekėmis bei paslaugomis ir tiekti prekes bei teikti paslaugas, siekiama valstybėse narėse įgyvendinti vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principą. Direktyvoje nurodoma, kad vyrų ir moterų lygybės principas yra vienas iš Europos Sąjungos pagrindinių principų.

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje skelbiama, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys yra lygūs, žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis

visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtinę teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas). Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas, atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius (Konstitucinio Teismo 1998 m. lapkričio 11 d. nutarimas). Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas būtų pažeistas, jeigu tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, būtų kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas (Konstitucinio Teismo 1996 m. lapkričio 20 d. ir 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimai).

Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 1 straipsnyje nustatyta, jog šio įstatymo paskirtis – užtikrinti, kad būtų įgyvendintos Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnio nuostatos, įtvirtinančios asmenų lygybę ir draudimą varžyti žmogaus teises ir teikti jam privilegijas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Taip pat šiuo įstatymu siekiama, kad būtų įgyvendintos ir Europos Sąjungos teisės aktų, nurodytų šio įstatymo priede, kitų tarptautinių sutarčių nuostatos. Taigi Konstitucijoje įtvirtintos asmenų lygybę reglamentuojančios pagrindinės nuostatos yra perkeltos į Lygių galimybių įstatymą, kuris draudžia diskriminaciją šio įstatymo taikymo srityje ne tik dėl konstitucinių nediskriminavimo pagrindų, bet ir dėl kitų žmogaus tapatybės požymių ar priskiriamų savybių, kurios yra įtvirtintos Lygių galimybių įstatyme.

Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje diskriminacija apibrėžiama kaip tiesioginė ar netiesioginė diskriminacija, priekabiavimas, nurodymas diskriminuoti dėl lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos. Tiesioginė diskriminacija pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalį laikomas elgesys su asmeniu, kai dėl pirmiau išvardintų pagrindų asmeniui taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui. Analogiškos nuostatos numatytos atitinkamose Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 ir 9 dalyse.

Tiriamu atveju Bendrovė socialinio tinklo *Facebook* paskyroje „Alpana Unpacked“ 2018 m. spalio 11 d. paskelbė darbo skelbimą dėl *pardavėjos* pareigų. Pranešus Bendrovei, kad Tarnyboje yra gautas skundas ir pradėtas tyrimas, darbo skelbimas buvo pakoreguotas. Sprendimo surašymo dieną (2018 m. spalio 19 d.) darbo skelbimas dėl pardavėjo pareigų buvo pakoreguotas, t. y., pareigų pavadinimas

pataisytame skelbime pateikiamas su vyriškos ir moteriškos giminės daiktavardžių galūnėmis („pardavėjos/o“).

Remiantis Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 16 straipsnio nuostatomis, skelbimuose priimti į darbą, valstybės tarnybą arba mokytis draudžiama nurodyti reikalavimus, suteikiančius pirmenybę vienai iš lyčių, išskyrus šio įstatymo 10 straipsnio 5 punkte nurodytą atvejį, reikalauti iš darbo ieškančių asmenų informacijos apie jų šeimines padėtį, amžių (išskyrus šiame įstatyme numatytus atvejus), privatų gyvenimą ar šeimos planus. Pabrėžtina, kad remiantis Valstybinės lietuvių kalbos komisijos 1999 m. lapkričio 4 d. nutarimu Nr. 5(74) „Dėl pareigų, profesijų, mokslo laipsnių ir panašių pavadinimų“, pareigų, profesijų, teisinio statuso, rangų, titulų, mokslo laipsnių ir panašūs pavadinimai apibendrintai turi būti reiškiami vyriškosios giminės daiktavardžiais.

Nagrinėjamu atveju darbo skelbime pareigos buvo nurodytos tik moteriškos giminės daiktavardžiu („ieškome pardavėjos-fėjos“), galimai suponuojant, kad tik moterys gali atlikti nurodytas pareigas ir tik joms skiriamas darbo skelbimas. Darbo skelbimu buvo teikiama pirmenybė moterims, taigi šiuo atveju vyrai pateko į mažiau palankią padėtį, buvo atgrasomi kreiptis dėl nurodytų pareigų, taigi pateko į mažiau palankią padėtį ir buvo tiesiogiai diskriminuojami.

Pareiškėjo manymu, darbo skelbime pardavėjų pavadinimas „fėjos“ galėtų būti traktuojamas kaip moterį žeminantis apibūdinimas, iškeliant ne profesines savybes, o tam tikras išvaizdos arba vienai lyčiai būdingas savybes. Remiantis Lietuvių kalbos žodynu (prieiga per interneto tinklalapį www.lkz.lt), fėja pagal senovės keltų ir romanų tikėjimą – antgamtinė moteriška būtybė, gyvenanti ore arba po žeme, galinti žmogui padėti ar pakenkti. Konstatuotina, kad apibrėžime nėra pabrėžiamos konkrečios išvaizdos arba vienai lyčiai būdingos savybės ar formuojamos tam tikros nuostatos dėl vienos iš lyčių. Atsižvelgiant į tai, teigtina, kad darbo skelbime moters pavadinimas „fėja“ negalėtų būti laikomas lyties pagrindu žeminančiu apibūdinimu. Pažymėtina, kad lygių galimybių kontrolierius turi kompetenciją nagrinėti skundus dėl žeminimo lyties pagrindu tik vartotojų teisių apsaugos srityje, kai vartotojams yra teikiama informacija apie gaminius, prekes ir paslaugas arba jos yra reklamuojamos (Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 7 straipsnio 2 punktą); taip pat darbo srityje (Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 6 straipsnio 4 punktą) ir švietimo srityje (Lygių galimybių įstatymo 6 straipsnio 3 dalis), kaip priekabiavimą lyties pagrindu, tačiau tokiu atveju būtinas konkretus asmuo, kuris nukenčia nuo darbdavio ar švietimo teikėjo veiksmų. Darbo skelbimo atveju nei Lygių galimybių įstatyme, nei Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatyme nėra numatyta galimybė tirti, ar konkretus darbo skelbimas žemina kurią nors lytį, pagal įstatymo nuostatas taip pat nenumatyta galimybė tirti priekabiavimą, kai darbo skelbime vartojamas tam tikras žodis. Kurios nors lyties žeminimas, kai darbo skelbime vartojamas tam tikras žodis, galėtų būti laikomas tik aplinkybe, patvirtinančia pirmenybės vienai iš lyčių teikimą, kas yra draudžiama pagal Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 16 straipsnio nuostatas.

Pagal Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 10 straipsnio 5 punktą, moterų ir vyrų lygių teisių pažeidimu laikomi bet kokie veiksmai ar kitoks elgesys, kuriais asmuo diskriminuojamas dėl lyties, išskyrus atvejus, kai atliekamas tam tikras darbas, kurį atlikti gali tik konkrečios lyties asmuo, kai dėl konkrečių profesinės veiklos rūšių pobūdžio arba dėl jų vykdymo sąlygų lytis yra būtinas (neišvengiamas) ir lemiantis profesinis reikalavimas, šis traktavimas yra teisėtas ir reikalavimas yra tinkamas (proporcingas).

Šiuo atveju Bendrovė siūlo pardavėjo darbą ekologiško ir sveikatai naudingo maisto parduotuvėje. Atsižvelgiant į tai, kad pardavėjo pareigas vienodai gerai gali atlikti tiek moteris, tiek vyras, nėra pagrindo teigti, jog šias darbo funkcijas galėtų atlikti tik moterys, taigi nagrinėjamu atveju lytis nėra būtinas (neišvengiamas) ir lemiantis profesinis reikalavimas. Konstatuotina, kad Bendrovė darbo skelbimu nepagrįstai išskiria vieną lytį (moteris), o kiti asmenys atitinkamai patenka į mažiau palankias sąlygas siekdami įsidarbinti, taigi darbo skelbimu vyrai yra tiesiogiai diskriminuojami lyties pagrindu.

Lygių galimybių įstatymo 29 straipsnio 3 dalies 4 punkte nustatyta, jog, kai lygias galimybes pažeidžiantys veiksmai (neveikimas) nutraukiami, skundo tyrimas nutraukiamas.

Atsižvelgiant į tai, jog nurodyti lygias galimybes pažeidžiantys veiksmai yra nutraukti (darbo skelbimas yra pakoreguotas), tyrimas dėl lyties pagrindu diskriminuojančio darbo skelbimo nutrauktinas.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, bei vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 16 straipsniu, 17 straipsniu, 29 straipsnio 3 dalies 4 punktu,

Lygių galimybių kontrolierė:

n u s p r e n d ž i a:

1. Tyrimą dėl lyties pagrindu diskriminuojančio darbo skelbimo nutraukti, kadangi lygias galimybes pažeidžiantys veiksmai nutraukti.

2. Su sprendimu supažindinti VšĮ „Žmogaus teisių balsas“ vadovą ir UAB „Alpana“ vadovą.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) arba apygardos administraciniam teismui.

Lygių galimybių kontrolierė

Agneta Skardžiuvienė